

Heidi Enwald

Monitieteisyyttä Oulun informaatiotutkimuksella

Viime vuosina Oulun yliopiston informaatiotutkimuksen oppiaine on ollut mukana useissa monitieteisissä tutkimushankkeissa. Monet hankkeista ovat liittyneet terveyden edistämisen tutkimukseen. Monitieteisyys tuo eri tieteenaloja yhteen samalla haastaen ja kannustaen tutkijoita tarkastelemaan tutkittavaa aihetta muistakin kuin omasta perinteisestä näkökulmastaan.

Asiasanat: monitieteisyys, tutkimus, tutkimusprojektit, yhteistyö

Heidi Enwald, Informaatiotutkimus, Humanistinen tiedekunta, Oulun yliopisto, heidi.enwald@oulu.fi

Terveystieteeseen liittyen Oulun yliopiston informaatiotutkimuksella on toiminut jo vuodesta 2008 asti yhteistyössä Åbo Akademin informaatiotutkimuksen tutkijoiden kanssa tutkimusryhmä Health Information Mastering (HIM Oulu & Åbo). Yhteistyö käynnistyi Suomen Akatemian rahoittamalla HeIP-hankkeella ja vuosien mittaan tutkimusryhmän jäsenet ovat olleet mukana useissa monitieteisissä tutkimushankkeissa. Näistä muun muassa ESR- ja Tekes-rahoitustaan saanut MOPO-hanke¹ on keskittynyt nuorten miesten ja Tekesin rahoittama GASEL-hanke² varttuneiden aikuisten hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Akatemian konsortiohanke PrevMetSyn³ ja PreDiabEx ovat sen sijaan kohdistuneet terveyden kannal-

ta riskiryhmässä oleviin aikuisiin ja heidän terveytensä edistämiseen. Useammista näistä hankkeista on kartoitettu aiheeseen liittyvää tutkimusnäyttöä sekä kohderyhmän ominaisuuksia ja käyttäytymistä. Lisäksi hankkeissa on suunniteltu ja osassa jopa toteutettu sähköisiä terveyden edistämisen palveluita ja sovelluksia.

Hankkeista tuoreimmassa, terveystietoon ja -viestintään liittyvässä akatemiahankkeessa CogAHealth⁴ keskitytään lapsiin ja nuoriin ja siihen, millaisia tiedonlähteitä he pitävät kognitiivisina auktoriteetteina. Yhteiskunnallisesti tärkeää aihetta lähestyy myös BCDC Energia-hanke⁵, Twitterissä @bcdcenergia. Tässä Strategisen Tutkimuksen Neuvoston (STN) rahoittamassa hankkeessa etsitään ratkaisuja aurinko- ja tuulivoiman mahdollisimman laajamittaiseen

¹<http://www.tuunaamopo.fi/sivu/fi/>

²<http://www.oulu.fi/gasel/gasel>

³<http://prevmetsyn.oulu.fi/>

⁴<http://www.oulu.fi/cogahealth/>

⁵<http://www.bcdcenergia.fi/>

ja kustannustehokkaaseen käyttöön. BCDC Energiassa painottuvat yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja vaikuttavuus.

Informaatiotutkimuksen lisäksi mukana edellä kuvatuissa tutkimushankkeissa on ollut Oulun yliopistolta muun muassa lääketieteen tekniikan ja tietotekniikan alan tutkijoita sekä ravitsemus-, terveysliikunta-, kasvatus- ja taloustieteen asiantuntijoita. Lisäksi hankkeissa on ollut toimijoita sekä yhteistyökumppaneita muista suomalaisista ja ulkomaalaisista yliopistoista, tutkimuslaitoksista sekä yrityksistä.

Informaatiotutkimuksen rooli monitieteisissä tutkimushankkeissa

Informaatiotutkimus on viestintätieteisiin kuuluva ihmistiede ja se on jo lähtökohdiltaan hyvin monitieteinen. Toimiessani terveyden edistämiseen liittyvissä tutkimushankkeissa olen huomannut, että edustamamme näkökulma puuttuu monesti muun muassa sähköisten terveyden edistämispalveluiden tutkimus- ja kehittämishankkeista. Siinä missä esimerkiksi insinööri voi pääsääntöisesti olla kiinnostunut teknologisesta sovelluksesta, me olemme kiinnostuneita sovelluksen käyttäjästä. Molemmat näkökulmat ovat tärkeitä ja ne täydentävät toisiaan. Ymmärrys ihmisten tietokäyttäytymisestä, terveysviestinnän vastaanottajan näkökulmasta, lukutaitojen käsitteistä ja tavoista esittää informaatiota ovat olleet vahvuksiamme monitieteisissä kohtaamisissa.

Informaatiotutkimus on nuori tieteenala ja onkin usein esitetty että ”lainaamme” teoreettisia lähestymistapoja vanhempien tutkimustraditioiden aloilta. Joskus asia voi myös olla päinvastainen ja tieteenalat voivat hyötyä toisistaan. Kollegani, CogAHealth-hankkeen post doc -tutkija Noora Hirvonen kertoo, että kasvatustieteiden kanssa toteutettava hanke ”*perustuu informaatiotutkimuksen alalla kehitetyn käsitteen ympärille. Kasvatustiede kuitenkin tarjoaa ymmärrystä tutkimuskontekstista (koulu) ja sekä teoreettisia että metodologisia näkökulmia ilmiön tarkasteluun*”. BCDC Energia –hankkeessa mukana olevat professori Maija-Leena Huotari, tohtorikoulutettavat Kaisa Ikonen ja Anna Suorsa sekä projektitutkija Kaisu Innanen kuvaavat Informaatiotutkimuksen roolia viisi

eri tieteenalojen tutkimustiimiä yhdistävässä hankkeessa seuraavasti: ”*Informaatiotutkimuksen ja tiedeviestinnän rooli on tukea ja tutkia hankkeen vuorovaikutusta. Työn tavoitteena on muodostaa aktiivinen energiayhteisö, jonka puitteissa yhteisön jäsenten tietoa ja ymmärrystä uusiutuvan energiantuotannon mahdollisuuksista syvennetään ja jaetaan*.” Monitieteisyyden avulla voidaan ylittää ja laajentaa tieteenalojen keinotekoisia rajoja niin, että tutkittavista ilmiöistä saadaan kattavampi kuva.

Monitieteisissä tutkimushankkeissa joudutaan jo rahoituksen hakuvaiheessa luovimaan eri alojen tieteellisten kielten ristiaallokossa. Eri aloilta tulevilla tutkijoilla voi teoreettisten lähtökohtien lisäksi olla myös hyvin erilaiset tutkimukselliset mielenkiinnon kohteet ja tavoitteet. Aina ei ole helppoa ymmärtää toista ja sopia yhteisestä päämäärästä. Tänä syksynä käynnistyneen CogAHealth-hankkeen post doc -tutkija Noora Hirvonen ja jatkokoulutettava Anna-Maija Huhta näkevät monitieteisen hankkeensa päähaasteiksi ”*yhteisen kielen löytämisen, teoreettisen taustaymmärryksen rakentamisen ja erilaisten empiiristen tutkimusten toteuttamisen tapojen sovittamisen yhteen*”. Huhta on kokenut, että ”*yhteinen ymmärrys asioista kehittyy pikku hiljaa*”. Toisen kenkiin hypäminen voi vaatia myös omien aivojen uudelleenohjelmointia. Koen, että esimerkiksi oma taustani luonnontieteilijänä on helpottanut suuresti terveydentutkimuksen alan tutkijoiden näkökulmien ja tutkimusmotiivien ymmärtämistä terveyden edistämisen hankkeissa.

BCDC Energian tutkijat tuovat esiin myös sen, että eri tahojen viestintäkulttuureissa voi olla eroja. Tätä kuilua on pyritty ylittämään tarjoamalla vuorovaikutusmahdollisuuksia kasvokkaistapaamisista erilaisiin sähköisiin viestintävälineisiin. Tiedeviestinnän organisoinnissa on toteutettu osallistavaa menetelmää, jossa tutkijat ovat aktiivisesti mukana toteuttamassa blogeja ja twiittausta. Hankkeessa tiedeviestintää tutkiva Kaisu Innanen toteaaakin, että tutkijoiden käsitykset vuorovaikutukseen osallistumisesta ovat muuttumassa.

Kokemus monitieteisestä yhteistyöstä voi olla hyvin opettavaista ja silmiä avaavaa. Yleisesti ajatellen monitieteisissä tutkimushankkeissa mukana oleminen on mahdollistanut meille Oulun yliopiston Informaatiotutkimuksen ja viestinnän yksikön tutkijoille laajempiin ja erilaisiin tutkimuksiin osallistumisen, kuin mihin omien tutkijoidemme kesken olisimme päätyneet tai mihin meillä todennäköisesti olisi ollut resursseja. Terveuden edistämisen tutkimuksen puolelta tästä esimerkkeinä toimivat laajat kysely- ja interventiotutkimukset. Samalla olemme kuitenkin tuoneet hankkeisiin mukanaamme uudenlaisia avauksia ja teoreettisia tarttumapintoja ihmis- ja viestintätieteellisellä lähestymistavallamme. Hankkeet muiden alojen toimijoiden kanssa eivät ole jääneetkään kertaluontoisiksi vaan ne ovat saaneet myös jatkoa. Anna Mauranen (2015, 40) tiivistää asian Tieteessä tapahtuu -lehdessä seuraavasti: ”*Monitieteisyyden suurin etu niin yliopiston kuin tutkijankin kannalta on kuitenkin se, että parhaimmillaan monitieteisyys edistää korkealaatuista tutkimusta herättämällä kiinnostavia kysymyksiä ja viemällä tiedettä uusiin suuntiin*”.

Viitteet

Mauranen A (2015) Monitieteisyys yliopiston näkökulmasta. Tieteessä tapahtuu 4, 39-40.